

EL CORONEL TONENC ANDREU MOLERA I PUIGCERDÀ

Oriol Mercadal i Fernández

Director del Museu Cerdà de Puigcerdà

La biografia del tinent coronel Andreu Molera, nascut en una casa de la plaça de l'Hospital el 1813, presenta encara molts buits. En el present article es dona a conèixer un episodi fonamental de la seva carrera militar: el comandament de la defensa de Puigcerdà durant la Tercera Guerra Carlina. També es publiquen per primera vegada diversos retrats del personatge, fins ara del tot desconeguts.

LES GUERRES CARLINES I ELS SETGES DE PUIGCERDÀ DE 1873 I 1874

Andreu Molera i Duran (Tona, 1813 – Llívia, 1883) consta com a diputat constituent el 12 de novembre de 1868 i aquest mateix any fou promogut a tinent coronel i nomenat comandant militar del districte de Vic. Durant la tercera guerra carlina va ser governador militar de la plaça de Puigcerdà i esdevingué el seu heroic defensor. El carlisme va sorgir com a moviment polític en morir el 1833 el rei Ferran VII. A conseqüència de l'atorgament dels drets successoris a favor de la seva filla –la futura reina Isabel II–, es produí una revolta dels absolutistes, carlistes o carlins, partidaris de Carles Maria Isidre (germà del monarca) contra els liberals o isabelins, enfrontament que s'allargaria al llarg de més de quaranta anys en forma de tres guerres. Pel que fa a Puigcerdà, un primer setge de la vila ja es produí el 1837, durant la Primera Guerra Carlina.

Els altres dos setges es van tenir lloc en el transcurs de la Tercera Guerra Carlina (1872-1876). La nit del 10 d'abril de 1873 es produïa el segon

setge de la vila; les campanes tocaven a some- tent i generala per cridar els veïns a la defensa i la guarnició a les armes. El contingent defensor, de 400 homes entre soldats, veïns de la vila i pagesos armats, era manat pel coronel Andreu Molera. L'exèrcit carlí, comandat per Savalls i Barrancot, i sota les ordres d'Alfons Carles de Borbó, germà del pretendent carlí, hagué de desistir atesa l'aferrissada defensa local i l'arribada de la columna manada pel brigadier Josep Cabrinetty. El tercer setge tingué lloc entre el 20 d'agost i el 2 de setembre de 1874. Després de molts dies de provar l'assalt a la vila els carlins foren refusats i marxaren pel coll de Pendís. L'endemà arribaven al pla d'Anyella les forces liberals que venien a socórrer la població. Ales-

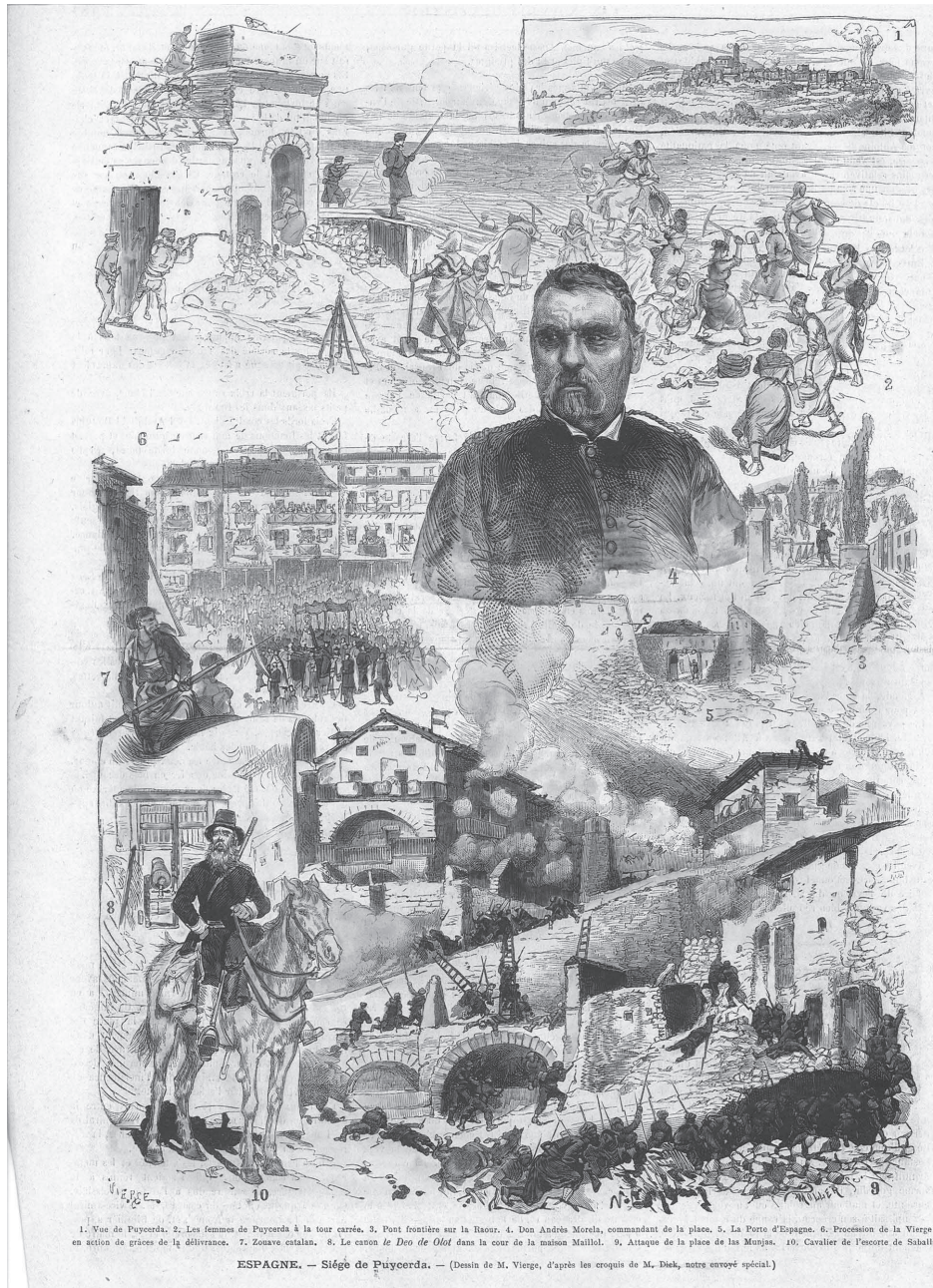

Retrat a l'oli del coronel Andreu Molera (1874), conservat al Museu Cerdà de Puigcerdà. Durant dècades va presidir la sala de plens de l'Ajuntament (Foto cedida pel Museu Cerdà de Puigcerdà)

Estudis

hores un decret ministerial atorgà a Puigcerdà el títol de Siempre invicta, ordenà encunyar una medalla de bronze commemorativa del setge i que es refessin les fortificacions a costa de l'Estat. Puigcerdà seria considerat a partir d'aleshores un bastió liberal modèlic, raó per la qual es donà el seu nom a múltiples carrers i places d'arreu de Catalunya i a Madrid, i fins i tot a un vaixell; la figura de Molera fou cabdal en aquesta consideració.

Conegut com l'Andreuet de Tona, Molera adquirí la categoria d'ídol local, en ser molt valorada la tasca que féu en la seva defensa. Fins i tot, en ocasions per damunt de la figura de Josep Cabrinetty i Cladera, com així ho palesen els seus retrats, envoltats d'escenes bèl·liques i de paratges puigcerdanencs, apareguts a la premsa del moment. Pel que fa a Cabrinetty, fou ascendit 30 d'abril de 1873 al grau de brigadier tal i com consta a la làpida de la seva sepultura, lo-

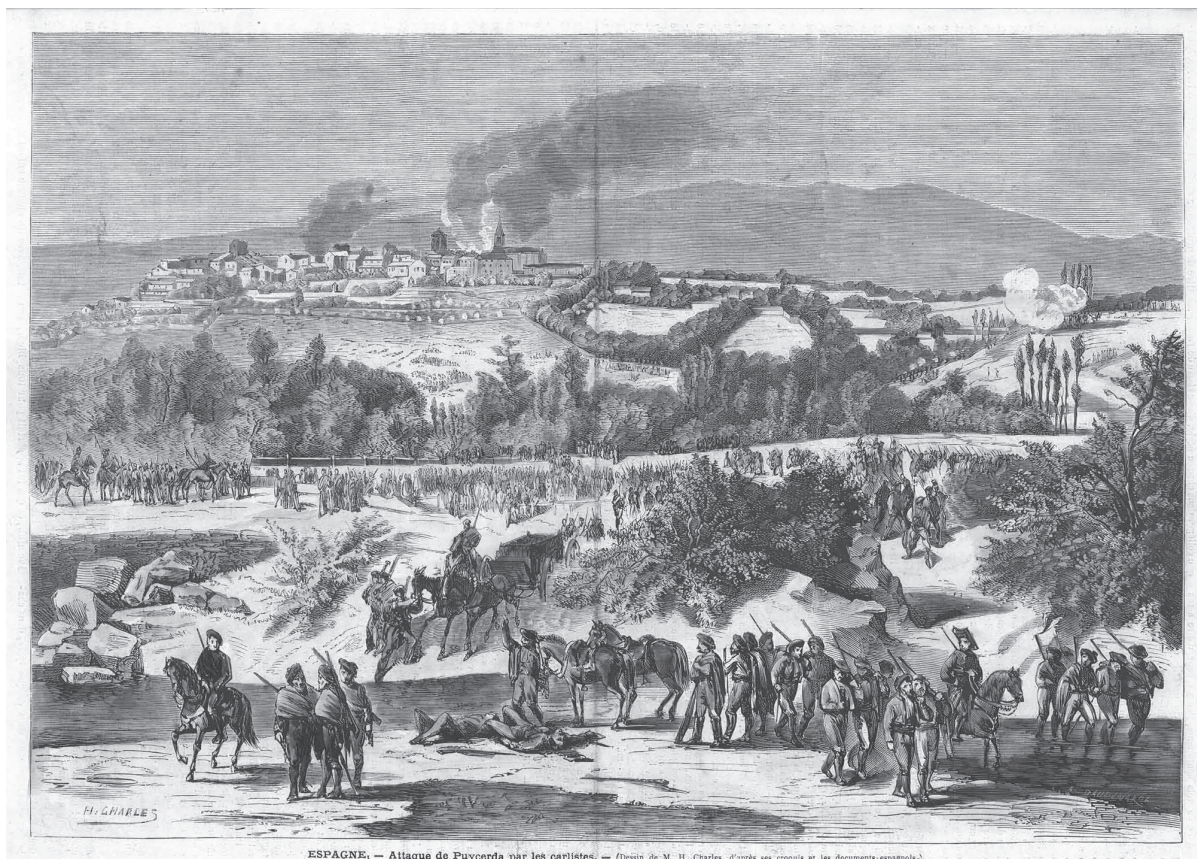

1. Vue de Puycerdà. 2. Les femmes de Puycerdà à la tour carrée. 3. Pont frontière sur la Raour. 4. Don Andrés Merela, commandant de la place. 5. La Porto d'Espagne. 6. Procession de la Vierge en action de grâces de la délivrance. 7. Zouave catalan. 8. Le canon de *Deo de Olot* dans la cour de la maison Maillol. 9. Attaque de la place de las Mompas. 10. Cavalier de l'escorte de Sabatà.

ESPAGNE. — Siègé de Puycerdà. — (Dessin de M. Vierge, d'après les croquis de M. Diez, notre envoyé spécial.)

Gravat al·legòric del setge de Puigcerdà de 1874. Al centre de la pàgina, el retrat d'Andreu Molera, comandant de la plaça. Imatge publicada a *Le Monde Illustré*. Journal Hebdomadaire, del 19 de setembre de 1874, núm. 210, pàg. 188 (Cedit pel Museu Cerdà de Puigcerdà)

ESPAGNE. — Attaque de Puigcerdà par les carlistes. — (Dessin de M. H. Charles, d'après ses croquis et les documents espagnols.)

Gravat aparegut a la premsa francesa d'un dels setges carlins a Puigcerdà durant la Tercera Guerra Carlina (probablement, el del 1874) (Dibuix de M.H. Charles - Cedit pel Museu Cerdà de Puigcerdà)

calitzada a l'illa primera interior núm. 9 de l'antic cementiri general de Barcelona (Poblenou); i posteriorment a la seva mort se li atorgà el de tinent general.

El Museu Cerdà de Puigcerdà conserva un retrat de Molera, ara per ara d'autor desconegut, datat del 1874. Durant anys hom va pensar que pertanyia a Cabrinetty, per estar penjat a la sala de plens de l'Ajuntament de Puigcerdà i al costat de l'espasa del mateix Cabrinetty. Però després de ser restaurat –per Meritxell Izquierdo– i restar a la vista la data d'execució (1874) de la pintura a l'oli, i ser comparat amb l'efigie de Molera representada als gravats sobre els setges carlins editats a la premsa, es va sortir de dubtes.

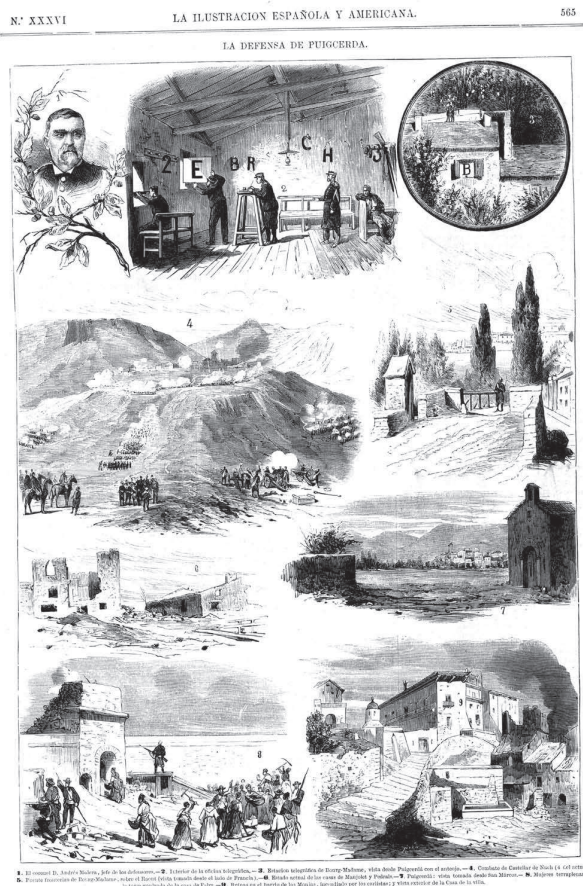
LA MORT I L'ENTERRAMENT DE MOLERA

En retirar-se de la seva professió de militar, Molera va venir a passar molts dels estius a Puigcerdà i Llívia, població on morí. Per voluntat seva, però, fou enterrat a Puigcerdà, amb una

làpida on diu: "Descansa entre aquells que tanto amó". (Ceretania 1911, núm. 211). Per ser més exactes, el que realment hi diu és el següent: "Aquí yacen los restos mortales del que fué Exmo. Sr. Brigadier D. Andrés Molera. En vida defendió esta heroica villa y á su muerte vino á descansar entre aquellos que tanto amó. Nació el año 1813 Murió el 31 julio 1883." L'Ajuntament, amb data de 12 d'abril de 1911, decidí canviar les restes de nínxol atès el seu estat rònc. (ACCE, FMP. Actes municipals, foli 2-2v). L'acte es va dur a terme el 4 de juny, amb l'assistència de la corporació local, després d'haver-hi invitat les autoritats i els veïns. (FMP, foli 8v i Ceretania núm. 233). Per a que us feu una millor idea de com va ser l'enterrament de Molera el 1883, aquí teniu transcrita la notícia de premsa: "El miércoles circuló por esta villa la noticia, que desgraciadamente resultó cierta, de haber fallecido en la vecina villa de Llívia, víctima de una pulmonia, el esforzado Brigadier del Ejército, D. Andrés Molera, Comandante Militar que

fué de esta villa en los azarosos dias de la guerra civil. En la tarde de aquel mismo dia recibimos una esquila mortuoria participando tan sensible pérdida é invitando á los funerales que debian tener lugar en la mañana del siguiente dia en la parroquial iglesia de esta villa, pues parece que el Sr. Molera dispuso que su cadáver fuese trasladado á nuestro cementerio donde yacen algunos de sus valientes compañeros de armas. De acuerdo el Sr. Gobernador Militar de esta plaza D. Juan García Velasco con el Ayunta-

á la iglesia parroquial y de allí al cementerio. Llegada que fué la hora de tan triste acompañamiento, púsose en marcha la comitiva que iba precediendo el feretro que era llevado por ocho soldados de la guarnicion y acompañado con hachas por sargentos y soldados de infanteria, guardia civil y carabineros. Las gasas que pendian del féretro, encima del cual se ostentaban las ricas insignias de Brigadier con la banda de San Hermenegildo, eran llevadas por los Sres. Gobernador Militar de la Plaza, Sr. Comandan-

Gravat al·legòric del setge de Puigcerdà de 1874 publicat a La Ilustración Española y Americana, 30 de setembre de 1874, núm. XXXVI, pàg. 565. Al marge superior esquerre, el coronel Molera (Foto Martí Solé Irla)

miento y varios amigos del finado, dispusieron que sus exequias se hicieran con toda la pompa posible no omitiendo ninguno de los escasos elementos con que se cuenta en este país para la celebración de tales ceremonias. Trasladado el cadáver de la vecina Llivia, fué depositado en la Iglesia de los PP. Escolapios, de donde debía salir el fúnebre cortejo para ir

te de la fuerza que guarnece esta vila; D. Isidro Vidal por el actual Ayuntamiento, D. José M. Martí en representacion del Municipio que había durante la época de mando del Sr. Molera, y los Sres. D. Juan Puigbó y D. Francisco Marqués, como á representantes de la Milicia Nacional y fuerzas francas que había en esta villa. Inmediatamente seguía detrás la Corporacion Muni-

Nínxol del coronel Andreu Molera en el cementiri municipal de Puigcerdà. Hi fou enterrat el 1883 (Foto Martí Solé Irla)

pal, precedida de sus dependientes, los que iban acompañando á D. José Arró y Suñer uno de los heridos del primer sitio sufrido por esta villa y el cual era portador de la bandera que algunos patriotas regalaron á la poblacion con motivo de la defensa que ésta hizo contra los carlistas en Agosto y Setiembre de 1874 y siendo Gobernador Militar de la plaza el malogrado Sr. Molera. Una numerosa Comision del Municipio de Llivia presidida por su Alcalde seguía á la corporacion Municipal, é inmediatamente la familia del finado, que venía presidiendo el duelo, tan numeroso como pocas veces se haya visto en poblacion de un vecindario tan corto como el nuestro. Una nutrida orquesta compuesta de varios hijos de esta villa, que galantemente se prestaron á ello, iba ejecutando marchas fúnebres. Un numeroso gentío, que apenas bastaba á contener la calle, iba silencioso y recogido siguiendo á la comitiva, que cerraba toda la fuerza de la guarnicion que estaba franca de servicio. Una vez celebradas las solemnes exequias, que en descanso del alma del finado se cantaron en la iglesia parroquial, se trasladó el acompañamiento al cementerio en la misma forma descrita, donde se depositó el cadáver en

un incho (*sic*) que se había preparado al efecto. Despidióse el cortejo, dando gracias á todos por su concurrencia un amigo del finado, haciendo lo propio á las Corporaciones é invitados el Sr. Gobernador militar de esta plaza." (La Voz del Pirineo. 5 d'agost de 1883, pàg. 2 i 3)

El reconeixement dels puigcerdanencs i del seu consistori quedà reflectit, amb el pas dels anys, en l'avinguda del Coronel Molera, una de les vies més importants de Puigcerdà, que avui connecta les artèries principals en enllaçar la plaça de Barcelona amb el carrer d'Alfons I. El 1906 encara no tenia un nom assignat i aleshores es parlava d' "un camino o paseo que de la Plaza Barcelona conduce al Fielato Central". D'aquí prengué el nom oficiós de Paseo del Fielato –que encara és present en la memòria d'alguns vilatans– fins que el 1910 l'Ajuntament li posà oficialment el nom actual (actes de l'Ajuntament 1905-1907, foli 17v i 1907-1911, foli 129v). En la dècada de 1908-1918 també dugué el nom de "passeig de la plaça Barcelona". La part dreta d'aquesta avinguda fou muralla durant el segle XIV i posteriors i encara s'hi conserven algunes restes de la del segle XIX vinculada a les guerres carlines.